No. 7 | Donderdag 13 Februari 1908 | 8ste Jaargang

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de „AFD. 's-GRAVENHAGE".

Van den heer W. O. J. Nieuwenkamp is de teleurstellende mededeeling ontvangen. dat om redenen van ongesteldheid zijne voordracht over Bali niet kan doorgaan. In zijne plaats zal de heer P. H. RIJKENS. oud-landbouwkundige der kolonie Curaçao. spreken over

CURAÇAO,

in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage,

op Maandag 24 Februari 1908, des avonds te 8 uur.

Toegang vrij.

HET BESTUUR.

II. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Concept Notulen der Buitengewone Algemeene Vergadering der Vereeniging, gehouden op Donderdag 30 Januari 1908 te Utrecht des namiddags ten 2 ure.

De presidente opent de vergadering met een woord van hartelijk welkom aan alle aanwezigen.

Op de presentielijst is geteekend door de afgevaardigden:

F. Almerood voor Amsterdam;
H. W. Praasterink voor Amsterdam;
H. Kohlbrugge voor Utrecht;
Mevrouw Weusman—Luitjes voor Utrecht;
T. Gerdes Oosterbeek voor Apeldoorn;
Th. J. A. van Zijl de Jong voor Zutphen,
J. G. van Reyn voor Breda;
E. von Bose voor Nijmegen;
Elise A. Haighton, Den Haag;
E. C. J. Schwippert, Den Haag;
A. P. W. van Meurs, Rotterdam.

Nog zijn tegenwoordig de leden van het hoofdbestuur en enkele belangstellende leden.

Nadat de notulen der vorige algemeene vergadering. die in ons blad werden bekend gemaakt en waarop. behoudens een paar drukfouten. geen bemerkingen inkwamen, zijn goedgekeurd en gearresteerd, geeft de presidente. overgaande tot punt I der agenda, het woord aan den heer von Bose, president der „onderzoekings-commissie", tot uitbrenging van het rapport. Deze leest het voor, zooals het in ons vorig Weekblad werd weergegeven.

De bijval, die het vindt, bewijst de bijzondere tevredenheid der vergadering over de opvatting der commissie van hare taak en over de uitvoering daaraan gegeven, zoodat de presidente meent de tolk der gevoelens van de vergadering te zijn, door de commissie hulde te brengen voor haren zorgvollen arbeid.

Met algemeene stemmen worden de conclusies van dit rapport aangenomen.

Daarna vraagt Mr. Smeenge om in het *Kolon. Weekblad* nog eens duidelijk te doen uitkomen, dat al de praatjes, die omtrent de restaurant de ronde hebben gedaan, op fantasie of laster gebaseerd zijn.

Gewenscht wordt: de publicatie van het geheele rapport met onderstreping of groote letter van de passage, waarin verklaard wordt, dat op Mevrouw Ten Bosch geen blaam mag blijven rusten; en dat ook in de Indische bladen daarvan mededeeling worde gedaan, liefst met een begeleidend woord van het Hoofdbestuur, instemming betuigend met het rapport, zulks in verband met een onwelwillend verslag van de jongste algemeene vergadering der afdeeling 's-Gravenhage in het te Batavia verschijnend dagblad *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*

De heer Schwippert vraagt het woord om de betreffende correspondentie, opgenomen in laatstgenoemd blad, voor te lezen. Hierin komen z. i. allerlei leelijke insinuaties voor waarom hij 'en sterkste het denkbeeld ondersteunt, dit in de Bataviaasche bladen tegen te spreken, door bekendmaking van het rapport met commentaar. Hij kent den schrijver niet en weet ook niet, of deze zich in ons midden bevindt; maar moet gelooven, dat hij een lid is onzer vereeniging, over wien hij niet kan nalaten hier zijne minachting betreffende diens handeling uit te spreken.

De heer Lefèbre meent, dat nu voldoende blijkt, dat het Dag. Bestuur een onverantwoordelijke daad heeft verricht door het verhuizings-besluit te nemen, dat z. i. onbezonnen en overijld was. Hij zou dan ook willen, dat, nu door deze vergadering adhaesie was verleend aan 't rapport, thans ook afkeuring werd uitgesproken over de handelingen van een of meer leden van het D. B. in deze zaak.

De heer Schwippert wenscht, dat het D. B. daarvoor aansprakelijk worde gesteld.

Volgens den heer Lefèbre zal dit muisje een staartje hebben, daar hij niet zou rusten, voordat in de Afd. 's-Gravenhage was uitgemaakt, dat het loslaten van de restaurant eene financiëele faillure was geweest. Want, werd vroeger alleen door de Afd. 's-Gravenhage *f*500 betaald voor een bureau en leeskamer in het restaurant; in het nieuwe gebouw werd thans nog door het H. B. betaald *f*200 voor bureaux plus *f*60 aan telephoon, plus waterleiding, gas en wat dies meer zij, behalve nog dat de installatie *f*900 had gekost.

Met het renteverlies, dat al die uitgaven veroorzaakten, zou de verhuizing jaarlijks op een hoogere uitgaaf van minstens *f*600 komen te staan.

Hij protesteerde tegen zoodanig financiëel beheer van het H.B. en stelde een motie voor, luidende:

„De Buitengewone Algemeene Vergadering, van oordeel, dat in den bestaanden toestand onverwijld bezuiniging dient te worden aangebracht, besluit aan het H.B. op te dragen de vereen. zoo spoedig mogelijk te ontlasten van de huur van het gebouw in de Heulstraat 17."

De presidente meent, alvorens deze motie aan de orde te stellen, den heer Lefèbre te moeten opmerken, dat hier, zooals meer het geval is, „de beste stuurlui aan wal staan." Spr. zegt zijn licht b anderen ontstoken te hebben. Blijkbaar is hij niet volkomen van alles op de hoogte gesteld. Van „onbezonnen of overijld" kan hier geen sprake zijn daar al eenige jaren lang over het plan in verschillende vergaderingen gesproken is en het bestuur der Afd. 's-Gravenhage met *algemeene stemmen* daartoe besloot. Alle desbetreffende notulen en andere bescheiden zijn bij aanvrage voor belangstellenden ter inzage te bekomen op het bureau Heulstraat 17.

De heer Lefèbre zegt het zich ten plicht te hebben geacht zijn licht te ontsteken. Het was z. i. verkeerd gezien, terwijl de restaurant nog op een bezit kon wijzen van *f*3500, al die nieuwe uitgaven te doen. De vereeniging is geen luxe-vereeniging. Het ging dus niet aan haar voor groote extra uitgaven te plaatsen. Hij hoopte daarom, nu het H B. aan het onderhandelen ging met de Afd. 's-Gravenhage over de overname der Restauratie, de president van deze Afd., die ook vice-president is van het H.B., de belangen der Afd. niet uit het oog zou verliezen.

De heer Bakhuizen van den Brink zegt den spreker dank voor de gegeven inlichtingen, waaruit blijkt, dat deze omtrent den financiëelen toestand meer weet dan hij. Hij kent de cijfers op dit oogenblik nog niet; dus weet hij ook niet of hij vóór dan wel tegen diens motie moet stemmen; echter belooft hij spoedig de zaak in studie te zullen nemen. Hij verzoekt mitsdien den heer Lefèbre op die verklaring zijne motie in te trekken, zooals geschiedt.

De heer Schwippert zou dan gaarne vernemen, met hoeveel het D. B. de vereeniging benadeeld heeft.

De heer Prins merkte op, dat dit dan toch in overleg met de Afd. 's-Gravenhage is geschied; wat Juffrouw. Haighton aanleiding gaf tot de bekentenis, dat de vorige president der Afd. 's-Gravenhage 't bestuur h. i. bij wijze van overrompeling voor zijne denkbeelden heeft gewonnen. Er was geen gelegenheid tot ruggespraak. Wat heden om 3 uren werd besproken, moest morgen om 9 uur 's avonds beslist worden.

Ook deed mej. Haighton nog opmerken tegenover het beweren, dat het restaurant zonder de geheel belanglooze toewijding van mevr. Ten Bosch in geldelijken zin geen levensvatbaarheid zou vertoonen; dat haar geen liefdadigheidsinstelling bekend is, welke niet voornamelijk drijft op de opofferingsgezindheid van personen, die de leiding of beheer op zich nemen. Ook Boeatan heeft geen uitgaven voor beheer, en zou die vermoedelijk niet kunnen dragen.

De presidente merkt op, dat zij, toen ook lid uitmakende van het Bestuur der Afd. 's-Gravenhage, met het besluit na rijp beraad had ingestemd, in 't waarachtig belang der vereeniging, hetgeen zij ver-

[illegible]el., dat ook haar medeleden zullen gedaan hebben.

Thans overgaande tot punt II der agenda, wordt op voorstel van Prof. Heeres besloten om het woord „eventueel" in te voegen.

Aan aandeelhouders, die uit eigen beweging het geleende geld terugvragen, met loslating van hun recht op een „acte de jouiissance" zal hun aandeel worden terugbetaald, waarvoor c.q. te beschikken over het legaat Post. Overigens meent de vergadering, omtrent de obligatie-leening nog geen verdere besluiten te moeten nemen, zoolang niet vaststaat, dat die gelden in het belang van de vereeniging, zonder in strijd te komen met de leeningsvoorwaarden, niet nog nuttiger zijn te besteden. De reorganisatie in verband met de plannen voor het restaurant, kan een vergadering van aandeelhouders noodzakelijk maken, die in elk geval gewenscht wordt, vóórdat een beslissing genomen wordt tot aflossing der leening in anderen zin dan de voorwaarden bedoelen.

Punt III:

Het Hoofdbestuur stelt voor, in de in het Kol. Weekblad bekend gemaakte ontwerpen van statuten en huishoudelijk reglement, behalve de reeds ook in dat orgaan aangegeven wijzigingen, nog de volgende veranderingen te brengen, en zulks naar aanleiding van nader bij het H.B. ingekomen opmerkingen.

In de statuten art. 14 te doen vervallen waardoor de volgende artikelen alle een nummer opschuiven.

Art. 15 — wordende art. 14 — te doen luiden: Jaarlijks in de maand Juli of Augustus wordt door het Hoofdbestuur de gewone Algemeene Vergadering belegd, waarin door dat bestuur:

1. Mededeeling wordt gedaan omtrent de werkzaamheden en den toestand;
2. rekening en verantwoording wordt afgelegd;
3. aan de orde wordt gesteld de voorziening in vacatures en de benoeming van een commissie tot onderzoek der rekening en verantwoording over 't loopende jaar;
4. ter behandeling worden voorgedragen de voorstellen van het Hoofdbestuur en die, welke tijdig van de Afdeelingen zijn ingekomen.

Buitengewone algemeene vergaderingen hebben plaats, wanneer het Hoofdbestuur die noodig acht, of indien het schriftelijk verzoek daartoe is uitgegaan van minstens drie afdeelingen met opgave van de te behandelen onderwerpen.

In het laatste geval moet de vergadering binnen 6 weken na ontvangst van het verzoek plaats hebben, tenzij de verzoekende afdeelingen in overleg met het Hoofdbestuur een anderen tijd goedvinden.

De oproeping tot de gewone of eene buitengewone algemeene vergadering geschiedt minstens twintig dagen vóór den dag, waarop de vergadering wordt gehouden, door middel van eene bekendmaking in het Orgaan der Vereeniging of door een schriftelijke kennisgeving aan de Afdeelingsbesturen en aan de administratief onder het Hoofdbestuur staande leden.

De bekendmaking of kennisgeving vermeldt in 't kort de te behandelen onderwerpen, en wijst aan plaats, lokaal, dag en uur der vergadering.

Art. 16, wordende art. 15, te doen luiden:

De Afdeelingen worden in de algemeene vergadering vertegenwoordigd door hare afgevaardigden, die daarvoor uit de Afdeelingskas vergoeding van reis- en verblijfkosten ontvangen.

Niet-afgevaardigde leden der Vereeniging hebben toegang tot die vergaderingen en het recht aan de besprekingen deel te nemen.

Voorts het 1e lid van art. 21 van het ontwerp-huishoudelijk reglement te vervangen door:

Dit reglement treedt in werking dadelijk nadat de Koninklijke goedkeuring op de nieuw ontworpen statuten zal verkregen zijn.

Apeldoorn zou wenschen, dat in het laatste lid van art. 6 de bepaalde gevallen zouden worden aangewezen, waarin de algemeene vergadering beslist omtrent de vervallenverklaring van het lidmaatschap. De vergadering is echter voor behoud van het voorgestelde, dat alle gevallen daaronder rekent, behalve die a en b en wanbetaling.

Dezelfde afdeeling zou uit art. 4 geschrapt willen zien: *medische hulp*, doch na de verklaring, dat niet bedoeld is de aanbeveling van een bepaalden dokter, d. w. z. een dokter als het ware der vereeniging, maar alleen, desgewenscht, adressen te geven, dringt de afd. niet verder op wijziging aan.

De afd. Leiden wijst op een drukfout in 't laatste lid van art. 5, waar *en* staat in plaats van *een*; en stelt voor in art. 2 van het huishoudelijk reglement naast lid in te lasschen: of lid-begunstiger.

Deze beide verbeteringen worden aanvaard en overigens de ontwerpen goedgekeurd en aangenomen, zooals door het H.B. in de vergadering voorgesteld is.

Zoodra de Kon. goedkeuring zal zijn verkregen, zullen de statuten en het huish. reglement worden gedrukt en voor ieder lid een exemplaar ter beschikking worden gesteld.

Punt IV:

Hierna vraagt de presidente: of een der aanwezigen nog het een of ander in het belang der vereeniging heeft in het midden te brengen? Daar niemand meer het woord verlangt, doet zij mededeeling van een ingekomen schrijven van den heer P. Boon, correspondent der vereeniging te Hoogezand, die vraagt, of Oost en West niet iets zou kunnen doen om het Surinaamsche hout in den handel te brengen? Besloten wordt hierover met ge noemden heer verder in correspondentie te treden.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering ten half 5 gesloten.

Op- of aanmerkingen der ter vergadering aanwezigen betreffende deze Concept-Notulen te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur

H. E. PRINS
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

III. Van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent onze Indiën.

Zooals reeds vroeger te dezer plaatse medegedeeld werd, is verleden winter in een der vergaderingen, onder 't presidium van Dr. Blink, besloten om, in samenwerking met de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, populaire werkjes uit te geven betreffende onze Indiën, die dan door hun zeer matigen prijs een groot aantal lezers zouden kunnen vinden. Twee der commissieleden namen welwillend op zich te trachten een opstel in bedoelden trant samen te stellen. Hoe zij daarin geslaagd zijn, kan iedere belangstellende te weten komen, door voor den prijs van 10 cent een exemplaar te bestellen of te halen ten kantore van Oost en West: Heulstraat 17.

Dezer dagen zag namelijk het eerste werkje het licht onder den titel: **Een boekje over onze Oost, voor ne[illegible] die er niet geweest zij[illegible]** door J. H. en H. B.

Het ziet er smakelijk uit, door de firma Van Looy te Amsterdam met zorg gedrukt. De exemplaren voor onze Vereeniging bestemd, zijn bovendien versierd met een mooie illustratie, een verrukkelijk kijkje in 's Lands plantentuin te Buitenzorg.

Het begint met de volgende inleiding:

Woord vooraf van het Hoofdbestuur der Maatschappij t. N. 't Alg.

In overleg met de Vereeniging „Oost en West" wordt ditmaal in de serie onzer kleine geschriften een werkje opgenomen, dat uitsluitend over Nederlandsch-Indië handelt.

Wij zijn mèt die Vereeniging van oordeel, dat meerdere bekendheid met Indië, ook in den wijden kring van onze lezers, gewenscht is.

In een volgend geschriftje zal, naar wij hopen, gehandeld worden over het zieleleven der inlandsche bevolking, over haar godsdienstige voorstellingen en over den invloed, die, van Nederland uit, op haar denkwijze en ontwikkeling wordt uitgeoefend.

Moge deze poging, in samenwerking met bovengenoemde Vereeniging en voor gemeenschappelijke rekening ondernomen, tot een gewenschten uitslag leiden en onzen lezers welkom zijn.

In een voorwoord zeggen de schrijvers:

Tot de samenstelling van dit werkje zijn wij geleid door de gedachte, dat er nog zooveel Nederlanders zijn, die niet alleen heel weinig van Indië weten, maar zich zelfs omtrent onze Oost geheel verkeerde voorstellingen maken, vooral omtrent zaken, die in de bestaande leerboeken òf niet, òf slechts ter loops worden behandeld.

Het spreekt wel van zelf, dat binnen de ons gestelde enge grenzen aan een eenigszins volledig overzicht niet te denken viel en dat wij ons hebben moeten bepalen tot zeer beknopte opstellen over de onderwerpen in de inhoudsopgave vermeld.

Moge dit boekje strekken tot vermeerdering van belangstelling in, en tot verbreiding van juistere denkbeelden omtrent onze Oost.

J. H. en H. B.

Natuurlijk wordt ook op de krachtdadige hulp van alle Afdeelingsbesturen gerekend tot zoo ruim en doelmatig mogelijke verspreiding van dit nuttige boekje, dat zich zoo aangenaam lezen laat.

Voor 50 exempl. tegelijk bedraagt de prijs f2.50

Perskroniek.

In *Land en Volk*, het vrijz.-democratisch hoofdorgaan, lezen wij onder het opschrift: „Noodzakelijk Houvast":

„Blijkens een door het *Koloniaal Weekblad*, orgaan van „Oost en West", overgenomen bericht, verbaast de *Sumatra Post* er zich over, dat de te Batavia opgerichte eerste Indische Kiesvereeniging zich wenscht te plaatsen „op vrijzinnig-democratischen grondslag".

Wat beziet u — zoo vraagt het blad aan die kiesvereeniging — dat ge de politiek in uw vaandel schrijft? Wij hebben immers niets te maken met de pol. richting van onze raadsleden, wij wenschen alleen, dat onze vroedschap zal bestaan uit mannen met breede opvatting waarachtige belangstelling voor de goede zaak en de noodige toewijding. Laat men voorloopig één zijn. Eén in genegenheid voor een gezond werkend gemeentelijk mechanisme.

Wij meenen, zoo vervolgt *Land en Volk*, dat hier misverstand in het spel is. Wij zijn overtuigd, dat het onzen vrienden te Batavia niet te doen is om politieke hartstochten te ontketenen, maar alleen om met eerlijkheid en beslistheid te doen uitkomen in welke richting naar hun meening de gemeenteraad te Batavia zijn functies zal behooren te vervullen. „Breede opvatting", „waarachtige belangstelling", „toewijding", „genegenheid voor een gezond werkend gemeentelijk mechanisme", het zijn alle prachtige woorden; maar het komt er maar op aan, te weten wat men onder die „gezonde werking" verstaat. Om die vraag te kunnen beantwoorden moet men over het wezen der gemeentelijke politiek hebben nagedacht en dan zal men zich niet kunnen onttrekken aan de noodzakelijkheid om een keuze te doen tusschen verschillende stelsels.

Zal de gemeentezorg zich bepalen tot een minimum of zal zij trachten haar gebied steeds uit te breiden? Zal zij, indien straks waterleidingen of soortgelijke werken moeten worden aangelegd, de hulp van concessionarissen inroepen of zelve als ondernemster optreden? Hoe zal zij haar grondbedrijf, hoe haar belastingen, hoe haar financiën in het algemeen inrichten?

Zie hier sommige vragen — er zijn er nog meer! — die ook de Indische gemeenteraden zullen moeten beantwoorden. Bovendien zullen zij telkens geplaatst worden voor een moeilijkheid, die wij hier te lande niet kennen, hoe te handelen waar de belangen van Inlanders en niet-Inlanders met elkander in strijd dreigen te komen.

Ons program voor gemeentelijke politiek en de kolon. paragraaf van ons werkprogram geven voor de oplossing van al die moeilijkheden een uitnemend richtsnoer in de hand. Dat onze geestverwanten te Batavia niet geschroomd hebben, nu reeds openlijk uit te spreken, dat h.i. in die richting 't openbaar belang het best zal worden gediend, dunkt ons eerlijk en verstandig beide. Juist in den beginne kan zooveel worden verknoeid. Wordt echter van den aanvang af gewaakt, dat gezonde denkbeelden omtrent taak en plicht der gemeentebesturen in Indië ingang vinden, dan kunnen die besturen een zegen worden voor de kolonie en haar uit zooveel bestanddeelen samengestelde bevolking.

Wij hopen daarom, besluit het orgaan, dat het voorbeeld der Bataviasche pioniers ook elders na volging vinden zal en zich in Indië nog menige kiesvereeniging vormen zal op „vrijzinnig-democratischen grondslag".

De ontwikkeling van het openbaar leven in Indië en van de Indische gemeente-instellingen kan er niet anders dan wel bij varen."

* * *

Blanda herhaalt in de *Controleur* zijn klacht over de weinige contrôle, welke er in het algemeen over het koloniale beleid wordt uitgeoefend.

„Geen minister in ons land, zegt hij, is het in de laatste tijden in die mate gegeven zich van den schoonen schijn te bedienen, als dien van Koloniën. Dit verklaart de, op het eerste oog zeker wel wat paradoxale, uitspraak, dat bij het zorgwekkende, zelfs hachelijke van de toestanden in Indië, geen ministerieële lasten zoo licht te torsen zijn als die van onzen minister van Koloniën, geen ministersbaantje zoo gemakkelijk is waar te nemen en dus zoo begeerlijk is als dat van den opperbestuurder onzer koloniën. Zeker, Indië verkeert in zorgelijke omstandigheden, maar de ministers van Koloniën kunnen zich van die zorgen juist zooveel aantrekken, als hun goeddunkt, wat ze dan trouwens ook doen. De toestand is voor hen nu zóó geworden, dat zij het zich zoo gemakkelijk mogelijk kunnen maken. Ze hebben, achter de groene tafel verschijnende, zoo goed als geen oppositie meer tegenover zich, waarmede ernstig rekening valt te houden; een oppositie met krachtigen samenhang of duidelijk omschreven plan van actie, aan wier contrôle, dwang en drang en verdere invloeden niet te ontkomen valt. Zij kunnen doen of nalaten — het laatste vooral! — wat hun believen of zooals 't hun conveniëert. De vrees is bijna denkbeeldig geworden, dat ze met de voorstellen, waarmede ze voor de heeren komen, échec zouden kunnen lijden, honderd tegen één, dat die voordrachten er glad doorgaan. En wat naar hun gevoelen nog wel eenig uitstel kan lijden of achterwege kan blijven, wordt ook niet aan de orde gesteld; geen oppositie is er, die tot het tegendeel verplichten kan en de enkelingen, die dit al beproeven, staan te geïsoleerd, dan dat hun verzet of aandrang veel uitwerken kan. Geen minister is thans zoo geheel zijn eigen baas als de Excellentie van 't Plein.

Vroeger was dit wel eenigszins anders, toen onze koloniale politiek veel meer langs vaste banen of lijnen ging. Die hebben zich nu opgelost in de vaagheid der ethische denkbeelden, waarover de partijen het aandoenlijk eens zijn en die dus geen oppositie toelaten, maar waardoor ook alle contrôle ontbreekt op de al of niet verwezenlijking ervan.

Dat de Kamer zich bij eenige Indische aangelegenheid nog zóó kon opwinden en den minister van Koloniën nog zóó in de eng'e kon drijven, als laatst bij het Atjeh-debat gebeurd is, daaraan waren we dan ook al ontwend geraakt. Zoo ie's zal wel niet licht weer voorkomen. Men zou anders, zoo waar, nog het geval kunnen beleven, gegadigden afkeerig te zien worden van de portefeuille v. Koloniën, een bijzonderheid, waarvan bij de huidige omstandigheden en verhoudingen wel geen sprake kan zijn.

Wie, zoo vraagt Blanda ten slotte, zal het volk wijs doen worden? Het opperbestuur niet, ook niet de Pers, die de voorlichtster der openbare meening is. Wie dan?

Zal het de wrekende Nemesis, de straffende hand moeten zijn?

Ook Don Quichotte herkreeg onder de slagen zijner waanwijsheid, ten laatste zijn bezinning en werd een wijs man. Maar... dat was toen hij sterven ging!"

* * *

In het *Algemeen Handelsblad* troffen wij een interessant vraaggesprek aan, gehouden met kapitein J. W. Wijnands over de legerhervorming in China en Japan.

Kapitein J. W. Wijnands van de mariniers, aldus vertelt T. in het *Algemeen Handelsblad*, is van Januari 1905 tot October 1907 bevelhebber geweest van de wacht van het Nederlandsche gezantschap te Peking. In de mil. en civiele wereld in de Chineesche hoofdstad heeft hij zich in dien tijd zeer gezien weten te maken. Dat bleek uit de vele bewijzen van vriendschap bij zijn vertrek en daarvan waren ook een bewijs de beide uitnoodigingen, die hij in 1905 en 1906 van de Chineesche regeering ontving om de najaarsoefeningen van het gereorganiseerde leger bij te wonen. Wat kap. Wijnands daar opmerkte deed bij hem de lust ontstaan ook 't Japansche leger gade te slaan. Hij begaf zich dus na ingang van zijn verlof naar Japan en verkreeg daar van de regeering toestemming om de groote veldoefeningen van het Japansche leger bij te wonen.

Hij is voornemens aan onze Regeering verslag uit te brengen van zijn waarnemingen, waaruit ook voor Nederland heel wat valt te leeren en daarom hebben wij het gewenscht geacht den kapitein naar zijn indrukken te vragen.

„Van het Japansche leger heb ik wel de merkwaardigste indrukken opgedaan," vertelde hij ons met groote bereidwilligheid. „Bij de veldoefeningen, de eerste na den Russisch-Japanschen oorlog, heb ik den Japanner leeren kennen als een soldaat bij uitnemendheid. Zijn uitstekende eigenschappen, zijn liefde voor den keizer en voor het vaderland, zijn opofferingszin, zijn onderwerping tot het uiterste aan de gegeven bevelen en zijn optreden als denkend man, maken hem, ik zou zeggen, tot een ideale gevechtseenheid. Elk Japansch soldaat is, bij wijze van spreken, een op zich zelf staand fortje. Een leger, uit zulke gevechtseenheden samengesteld, moet, naar wat ik gezien heb, wonderen hebben gedaan. Ik heb een patrouille gevolgd en kon waarnemen hoe ieder man precies weet wat hij doen moet en dit ook met toewijding doet. Een man, die afgezonden was om een rapport over te brengen, zag ik door een vijandelijke linie sluipen om bij zijn bevelhebber te komen en ik heb hem duidelijk en zonder omhaal rapport hooren uitbrengen. Kranig!

— Aan alles merkt men, dat de menschen op een haar weten wat ze moeten doen. Dat wordt hun op practische wijze en in de perfectie geleerd; maar meer dan dit wordt hun niet onderwezen.

— En hoe zijn de aanvoerders?

— Van de subalterne officieren geldt hetzelfde als van de manschappen. De opleiding is er vooral op gericht de jonge officieren practisch bruikbaar te maken voor hun oorlogstaak. Wat noodig is om hen te vormen tot een goed troepenofficier wordt grondig onderwezen, maar overtollige theoretische studie wordt vermeden. De bevordering der subalternen geschiedt naar ranglijst, terwijl hun de noodige gelegenheid wordt geboden om zich te bekwamen voor een hoogeren rang. Bij hoofd- en opperofficieren echter geschiedt de bevordering uitsluitend bij keuze.

— Heeft men dus in Japan geen wetenschappelijk gevormd officierskorps?

— Neen, althans niet wat wij daaronder bij ons verstaan. De subalterne officier wordt niet overladen met bijvakken. Men eischt van hem slechts zeer grondige kennis van wat hij in de lagere aanvoering heeft te weten. Ter verdere ontwikkeling zijn er verschillende militaire scholen, meest voor elk wapen afzonderlijk en ten slotte voor den stafdienst een hoogere krijgsschool. Dat echter het Japansche legerbestuur zijn eischen niet laag stelt, blijkt uit het feit, dat de opleiding tot troepenofficier 6½ jaar duurt, waarvan zes achtereenvolgende maanden als vaandrig dienst gedaan moet worden bij den troep.

— Welke is dus uw eindoordeel over het Japansche leger?

Samenvattende moet erkend worden, dat het Japansche leger, ofschoon jong en geenszins van gebreken ontbloot, door groote inspanning, stalen volharding en noeste vlijt in betrekkelijk korten tijd een hoogte heeft bereikt, die met recht eerbiedige hulde afdwingt. Voegt men hierbij, dat het menschenmateriaal, waarover het beschikt, een goede physiek en een goed moreel bezit, waaraan het tevens paart een onbegrensde liefde voor keizer en vaderland, dan behoeft het geen nader betoog of een dergelijk leger, waarvan ieder lid min of meer een gevechtseenheid genoemd zou kunnen worden, is tot het verrichten van wonderen in staat.

Tot zoover over Japan. Hoe dit rijk zich zulk goed vechtmateriaal heeft weten te vormen, kan blijken uit wat de heer Wijnands vertelde van de hervormingen in het Chineesche leger waarvoor Japan als voorbeeld heeft gegolden.

— Hoe staat het met de Chineesche soldaten? vroeg T.

— Het nieuwe leger wordt gevormd uit vrijwilligers behoorende tot bij de mandarijnen gunstig aangeschreven families. Elk soldaat dient tien jaar; 3 jaar actief; 3 jaar bij de eerste en 4 jaar bij de tweede reserve. Hij moet een zekere ontwikkeling hebben en de namen van zijn voorouders kunnen opgeven tot in het derde geslacht. Voorts moet hij eenige kennis hebben van Chineesche karakters. — Voor de 36 divisiën van het leger zijn 140000 man noodig. Zijn er niet genoeg vrijwilligers dan wordt eenige pressie geoefend op de plaatselijke autoriteiten, die voor hun keuze verantwoordelijk worden gesteld. De soldij bedraagt 4½ tael — 1 tael is plm. *f* 1.80 — per maand, waarvan de man er één ontvangt en de plaatselijke mandarijn de rest krijgt om die onder de ouders te verdeelen. De eerste reserve komt elk jaar een maand op voor herhalingsoefeningen in de nabijheid van zijn woonplaats; de tweede reserve elke twee jaar. In oorlogstijd moet de reservist zich onverwijld bij zijn districtshoofd aanmelden. In werkelijken dienst ontvangen de reservisten de gewone bezoldiging; overigens krijgt de eerste reserve één, de tweede reserve een halven tael per maand en per hoofd. De ouders en de mandarijnen zijn verantwoordelijk voor desertie.

— Wat voor slag van menschen zijn deze soldaten?

— Hun physiek is sterk; ze zijn goed gespierd, flink, handig, sober en van een buigzamen aard, uitstekende loopers en goede sportsmen. Ze worden goed gevoed, gekleed en gehuisvest. Hun moreel is beter dan vroeger en naar verhooging wordt ernstig gestreefd. Liefde tot het vaderland en het leger wordt reeds op de scholen aangekweekt door het geven van mil. voorbereidend onderwijs en door het geregeld inrichten van sportfeesten op militaire leest geschoeid, waarbij de overheid steeds van haar groote belangstelling doet blijken, zoowel door de oefeningen bij te wonen, als door beloningen uit te loven. Zoo heeft bijv. iedere school haar eigen vaandel, waarachter de leerlingen onder opwekkende marschen door de stad trekken. Deze vooropleiding heeft China van Japan overgenomen.

— Wat doet men voor kadervorming?

— Het onderofficierskader wordt uit het leger opgeleid; daarvoor zijn onderofficiersscholen opgericht.

— Hebt u van deze hervormingen al eenige uitwerking bemerkt bij de manoeuvres?

— In 1905 leek het nog erg op de opvoering van een stuk, waarvoor druk gerepeteerd was. Het was volkomen een parade manoeuvre met mooie cavalerie-charges op onmogelijke afstanden. De verbinding mislukte geheel; den besten indruk maakte de artillerie, die zich heel handig betoonde in 't stelling kiezen, den aanvoer van munitie en de bediening der stukken.

In 1906 traden de troepen van Yuan Shi Kai tegen de andere op en bleken gene veel beter te zijn dan deze. De manoeuvre had minder van een vertooning. Klaarblijkelijk is de Chineesche soldaat een goed soldaat, waarvan bij degelijke leiding veel is te maken."

Uit de O.I. Mail.

De **pokken** heerschen, volgens de jongste mailberichten, nog steeds te Soerabaja. Er werden weer sterfgevallen aangegeven en ziektegevallen geconstateerd. — De Chineesche kamp is het brandpunt.

Ook te Semarang is, naar de *Locomotief* meldt, die ziekte nog niet geweken.

* * *

Tio Tek Ho. †

De majoor der Chineezen Tio Tek Ho is den 18den Jan. jl. in zijn woning op Passer Baroe plotseling overleden.

Dat de dood onverwacht kwam, zoo lezen wij in het *Bat. N.blad*, blijkt wel hieruit, dat groote toebereidselen waren gemaakt voor het huwelijk van de dochter van den majoor, dat over drie dagen met veel feestvertoon zou plaats hebben.

De overledene, die 50 jaar oud geworden is, was sedert ongeveer 25 jaar officier zijner natie, waarvan hij de laatste 12 jaar het te Batavia zoo moeilijke ambt van majoor en hoofd der Chineezen bekleedde.

Tio Tek Ho werd door zijn vader, den te Batavia algemeen bekenden handelaar Tio Tjeng Soei,

... opgevoed; hij werd bestemd voor den handel; ... na het overlijden van zijn vader werd hij ... om luitenant zijner natie te worden. Door zijn groote handigheden, zijn zeer uitgebreide kennis van alles wat het Chineezendom betreft, zijn flink voorkomen en zijn ideeën die zoo zeer met de wenschen der regeering strookten, klom hij spoedig op tot kapitein en werd 22 September 1895 benoemd tot majoor en hoofd der Chineezen te Batavia.

Tio Tek Ho was een groot voorstander van alles wat europeesch is; zijn kinderen liet hij dan ook zonder onderscheid de europeesche scholen bezoeken en een europeesche opvoeding geven. Hij was ook de vooruitstrevende denkbeelden zijner rasgenooten toegedaan, doch niet op de wijze zoolang jong-China die opvatte; hij was gematigder en kalmer in zijn streven en optreden. Verstandig als hij was, begreep Tio Tek Ho te goed dat die vooruitstrevende beweging door de regeering veel eer zou worden ondersteund, wanneer zij ging in de richting, waarin hij haar wenschte te zien gaan. Zich nimmer op den voorgrond stellende, in stilte veel goed doende, kon Tio Tek Ho den laatsten tijd, doordat hij reeds lijdende was aan de ziekte, die hem ten grave zou sleepen, niet zoo veel presteeren als hij wel gaarne had gewild; hij viel daardoor niet meer zoo zeer in het oog bij de regeering, die dan ook stellig daardoor verzuimde, toen hij reeds 10 jaar lang het ambt van majoor vervuld had, zijn verdiensten openlijk te erkennen.

Jong-China zal de verdiensten van den overledene ongetwijfeld erkennen, terwijl de gematigden onder zijn rasgenooten zijn heengaan ernstig betreuren.

Volgens de *Javabode* van 15 Januari jl. solliciteeren de heeren Phoa Keng Hek, landhuurder te Telok Poetjong en president van de vereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan te Batavia, alsmede diens schoonzoon Khouw Him An, luitenant der Chineezen, beiden naar het ambt van majoor, dat door 't overlijden van den heer Tio Tek Ho is opengevallen.

Khouw Kim An is een vooruitstrevend en zeer ontwikkeld man, die goed Hollandsch spreekt en voortreffelijk met Europeanen kan omgaan; terwijl ten gunste van Phoa Keng Hek, die ridder is in de Orde van Oranje-Nassau en bij de regeering goed staat aangeschreven, een adres in zee is ingediend door de leden der vooruitstrevende vereeniging Tiong Hwa Hwee Kwan.

Voorloopig is de kapitein der Chineezen Nie Hok Tjoan tot plaatsvervangend majoor aangewezen en niet de kapitein The Soen Sek, die reeds meermalen tijdelijk optrad als majoor, waardoor sommigen ook gelooven aan de kansen van Nie Hok Tjoan.

Khouw Ljauw Kie, oud-kapitein der Chineezen te Batavia, was den vorigen dag ook aldaar overleden, naar hetzelfde blad mededeelt.

* * *

Het *Bat. Nw.blad* van 11 Januari jl. schrijft onder het opschrift:

De Pretendent-Sultan van Atjeh.

In de tweede helft van December maakten wij melding van een gerucht, dat de regeering het oor geleend zou hebben aan uitspraken van den gevangen pretendent sultan, en wel omtrent den slechten invloed dien de persoon van generaal Van Daalen zou hebben op de pacificatie van Atjeh. Wij spraken er geen twijfel over uit, dat iets dergelijks zou hebben plaats gehad; meer nog, dat een advies, van die zijde, ook maar kans zou hebben in overweging genomen te worden.

De sedert afgekomen verbanning van den exsultan schijnt dezen twijfel ten volle te rechtvaardigen.

Intusschen wordt ons nu verzekerd dat de pretendent wel degelijk is gehoord omtrent den toestand op Atjeh niet alleen, doch dat zijn verbanning slechts van korten duur zou zijn, aangezien het plan zou bestaan hem eerlang te vergunnen weer naar Atjeh terug te keeren.

Wij deelen dit onder de meest mogelijke reserve mede.

Het is natuurlijk mogelijk, dat men weder heil gaat zien in het oude stelsel: de bevolking haar hoofd terug te geven als blijk van verzoeningsgezindheid. Maar dan moet het hoofd ook werkelijk iemand van beteekenis zijn; en de pretendent heeft, behalve dan bij de geestelijke partij, ten eenenmale eenige beteekenis gemist, daargelaten of dergelijke middelen op Atjeh nog eenig effect zouden hebben.

Hoe het zij; verdere bespreking kan veilig achterwege blijven tot de juistheid der berichten blijkt, meent het blad.

* * *

Voor Koningin en Vaderland.

De afdeelingen Batavia en Meester Cornelis van den soldatenbond „Voor Koningin en Vaderland" zouden — zoo lezen wij in de Indische bladen — den 8en Februari het éénjarig bestaan van den bond op luisterrijke wijze vieren.

Het plan bestaat bij de afdeeling Mr. Cornelis 's morgens om zes uur de afdeeling Batavia met muziek af te halen en dan gezamenlijk op te trekken naar het bondshuis. Verder zal in den Dierentuin een feest worden gegeven, bestaande uit matinée musicale en voordrachten, waartoe de muzieken tooneelvereenigingen zullen meewerken.

Des avonds zou elke afdeeling op zichzelf feest vieren.

* * *

De Chineesche kruisers Hay Kie en Hay Yong,

die ook onze O.-I. bezittingen een bezoek brachten, liggen op het oogenblik te Penang, zoo meldt de *Deli Courant*. De aan boord aanwezige commissaris der Chineesche regeering is door de Chineezen te Penang luisterrijk ontvangen.

* * *

Stelling 45 van het Regeeringsprogram.

In den nacht van 14 op 15 Januari j.l. heeft in het Meestersche een bende van niet minder dan 40 man een inval gedaan. Eerst deed de rooverbende een aanval op een drietal huizen op Tanah Salemba, die alle geplunderd werden; met een buit van *f* 185 trok het gespuis af.

Daarna werd een huis op Boerian overvallen, waarbij de bewoner vermoord werd. Vele goederen werden buit gemaakt.

De gardoe-wachters in den omtrek werden met revolvers in bedwang gehouden; die gaven dus geen kik.

En dat is alles niet; alleen zijn deze gevallen bekend geworden, doch sinds 1 Jan. moet in het Meestersche geen nacht zijn voorbij gegaan, zonder dat ergens geroofd of gemoord werd!

Hoe luidt ook weer stelling 45 van het regeerprogram? vraagt het *Bat. N.blad*.

Goede politie beschouwe de regeering als eerste eisch voor ontwikkeling en welvaart!

* * *

Tempora Muntatur.

De beschaving, de nooit volprezen beschaving, zoo causeert iemand in het *Soer. Handelsbl.*, heeft reeds gedurende vele jaren hare intrede gedaan in het binnenland, in de desa. De orang-tani, de gogol of welke schoone titels de heeren nog meer mogen hebben, vergenoegt zich lang niet meer met een paar balé-balés, etc. in zijn huisje. Stoelen en tafels prijken in de binnengalerij; bont gekleurde platen versieren de wanden, meest de conterfeitsels van de leden van het Duitsche vorstenhuis weergevende, in alle mogelijke uniformen of kleurige costuums.

Boven de tafel hangt een scheeve petroleumlamp (genre keukenlamp, maar dat is minder: een lamp is een lamp). Zelfs, als de heer des huizes het heel goed doen kan, vindt men in een imitatieslaapkamer wel eens een ijzeren ledikant, wel ontoonbaar geworden door den niets ontzienden tand des tijds, maar in elk geval: het is er.

Djati of pisangbladjes om van te eten zijn deftigjjk vervangen door producten van de firma Regout; glazen en kopjes vervangen sinds lang de vroeger gebruikte klapperdoppen.

De nationale mais-sigaret heeft geduchte mededingsters gekregen in de „geurige" sigaren in manillavorm nog wel, van 12 stuks om een duppie, die bij feestelijke gelegenheden bepaald „cachet" geven.

Ook staat zeer gekleed équipage te houden, maar gelukkig! de desaman slaat de oogen nog niet op naar een auto, neen, hij is bescheidener, een sado met een knobbelstokkerig biekje er voor is zijn illusie.

De oud-Javaansche levenswijze verdwijnt allengskens; ze worden meer „mensch" — in onze oogen altijd —, onze bruine broeders, maar ook...... de meeste goede eigenschappen van den onderwetschen inlander verdwijnen onder het kwastje beschavingsvernis. Voor een goede 20 jaar behoorde het verbreken van een contract of een belofte tot de zeldzaamheden, de desaman stelde er een eer in zijn verplichtingen na te komen, ook al waren die dan niet op zegel.

FEUILLETON.

Aan gene zijde van den Evenaar.

(Veertien dagen in een Nederlandsche Kolonie.)

Vertaald uit de Straits Times.

Rijstcultuur.

Wij dachten het toppunt van volmaaktheid te hebben gezien in de rijst-cultuur en irrigatie in China en Japan. Maar hier op Java hebben we in dit opzicht meer gezien, dat de bewondering wekt, dan in een dier landen. Men kan zich slechts verbazen over de volmaaktheid van het irrigatie-stelsel. De rijst ziet men in alle cultuur-stadiën, van het onder water gezette padieveld tot het rijpe product, zoools het door de in hare kleedij op kleurige vlinders gelijkende vrouwen wordt geoogst. Buffels trekken een primitieven ploeg door den met water gedrenkten bodem, terwijl de ploegjongen met z'n open gelaat, door wat een bovenmenschelijke poging lijkt, zich moeizaam op het werktuig in evenwicht houdt.

Aan onze linkerhand gaan we theetuinen voorbij, de volle heesters, laag bij den grond. Wat ons onmiddellijk opvalt, is de merkwaardige regelmaat van den aanleg en de reinheid van den bodem. Een aroma van thee in de maak ontsnapt uit de fabriek langs den weg en doet ons reuk-orgaan aangenaam aan, terwijl we in onze kreta voorbij snellen.

* * *

Telaga Warna.

Wij bereikten kampong Toegoe om negen uur, verwisselden van koetsier en paarden, en kregen er nog twee paardjes bij, met lange touwstrengen, om ons naar den top van den pas te trekken, dien wij om elf uur bereikten. Hier weken we van den weg af, door een wandeling naar Telaga Warna, terwijl de paardjes uitrusten voor den weg naar beneden. Het te volgen pad is moeilijk en het meer zelf minder interessant dan die lieflijke groene omgeving. Varens en andere gewassen bedekken de helling, orchideeën klampen zich aan de boomstammen vast, en hooger op trekken nestvarens en andere vormen van het plantenleven de aandacht, terwijl een machtig netwerk van lianen boom weeft aan boom.

Het meer zelf ligt in wat de krater moet geweest zijn, in het voor-historisch tijdperk der werking van den Megamendoeng. Het is rond, met een middellijn van honderd meters, en omstreeks honderd vademen diep. Visschen worden in het meer aangetroffen — de inlanders beschouwen die dieren met ontzag.

De steilheid van den met dicht bosch bedekten wand, die aan drie zijden slechts honderden voeten hoog oprijst, doet ons denken aan den met geysers bedekten ouden krater van Oeuzen op het eiland Kioesjoe 'n Japan. Wij lazen in onzen reisgids van het meer, dat zijn glinsterend spiegelvlak een wondervol en schat van tinten en kleuren ten toon spreidt, steeds wisselend, wanneer het van de bergen komend briesje het gladde watervlak rimpelt. We bleven niet lang genoeg om eenige wondervolle wisselingen op het meer zelf waar te nemen, maar de omgeving is een en al aantrekkelijkheid. Wie Sindanglaja bezoekt, moet zeker niet vergeten ook een tochtje naar het meer te maken. Wij zouden daartoe aanbevelen den tocht te voet van het hotel uit te maken.

Eens over den pas is het gezicht op de andere zijde van het bekkenvormig plateau, waarop Sindanglaja ligt nog aantrekkelijker dan aan den Buitenzorgschen kant, en zooals wij den volgenden morgen konden waarnemen, wordt hier nog een beter denkbeeld verkregen van de wonderbaarlijke vlijt van het volk, en de opmerkelijke uitbreiding, welke hier door hen aan de bebouwing der berghellingen is gegeven.

* * *

Sindanglaja en verder.

We waren nog niet ver op onze reis gekomen voor dat we tot het inzicht kwamen van de vermetelheid onzer poging om Java „te doen" in veertien dagen. Weken zou het vereischen om alle bekoring van Buitenzorg te gevoelen en te begrijpen; en om van het bezoek aan Sindanglaja de volle mate van nut en genoegen te trekken, zou men er minstens een veertien dagen moeten blijven.

't Zal ons altijd blijven spijten, dat wij niet in staat waren, meer te besteden aan de mooie plekjes van West-Java, of de verschillende interessante en gezonde excursiën van Sindanglaja's gerieflijk hotel uit, te maken. Wij hebben reeds gezegd, dat de rit van den Poentjak moet worden vermeden, en men den trein moet nemen van Buitenzorg naar Tjiandjoer. De trein vertrekt van Batavia (station Weltevreden) te 7.25 en van Buitenzorg te 8.44 's morgens, en komt te 12.04 's middags te Tjiandjoer aan. Wanneer men te voren een rijtuig besteld heeft, ontvangt een vertegenwoordiger van het etablissement Sindanglaja hier de reizigers, en men bereikt het hotel in twee uur tijds bij een uitgave van twee en een halven gulden.

Wordt vervolgd.

Van pientere advocatenstreken waren de eenvoudige kerels niet op de hoogte.

Nu hebben wij hun wel anders geleerd. De desaman is een gewillig doch langzaam leerling, maar eindelijk is hij nu toch een flink eind op streek.

* * *

In de rijke Preanger.

De *Preanger Bode* meldt:

„Op een tournée kwam een onzer lezers, vergaande van dorst, in een desa terecht en streek onder het afdak van een huis, nabij een vruchtdragenden klapperboom neer.

Smachtend keek hij naar de groene klappers en vroeg den bewoner van het huis er een voor hem te plukken.

O, mijnheer, dat kan ik niet, die boom is niet meer van mij; dien heb ik verkocht, was het antwoord.

Nu, vraagt het dan den eigenaar, of ik er een mag koopen!

De eigenaar, die niet ver af woonde, kwam en zeide: Ja, mijnheer, wees niet boos, die boom is wel van mij, maar de vruchten heb ik al verkocht aan hadji Tjoekoer; en ik durf ze niet te plukken; want hij woont niet hier.

Onder een klapperboom gezeten, met geld op zak, moest onze zegsman zijn dorst lesschen uit een bamboekoker, met sawahwater gevuld."

WEST-INDIË.

SURINAME.

In de zitting der Koloniale Staten van den 7den Januari l.l., werd bij de behandeling der verordening waarbij die houdende wijziging der verordening, betreffende de oprichting van een immigratiefonds van toepassing wordt verklaard op het verschepingsseizoen 1908—1909, kwam het vraagstuk der emigratie van Javanen naar Suriname, ter sprake.

Ten rechte werd door verschillende leden geklaagd over de herhaalde, omtrent de behandeling van Javaansche immigranten, in de kolonie verspreide onjuiste berichten.

De gedelegeerde van het bestuur, de agent-generaal voor de immigratie, merkte op, dat zoolang de Javaansche immigratie bestaat, zoolang ook klachten zijn vernomen, terwijl daarentegen de Britsch-Indiërs, niet dan lof hebben voor de kolonie. Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak in verschil in karakter. De Javaan heeft eigenschappen, de heer Curiel wees er terecht op, die hem in ongunstige positie brengen. Een sterk staaltje daarvan, kwam nog dezer dagen voor. Een aantal Javanen eener onderneming, hadden allen her contract gesloten en de gebruikelijke premie van *f* 100 ontvangen. Enkele dagen later melden zij zich aan op de onderneming en had geen hunner meer geld over van de ontvangen premie.

In Indië is men natuurlijk met dezen eigenschap van den Javaan nog beter op de hoogte dan wij.

Naar aanleiding van de klachten van teruggekeerde Javanen, is bij herhaling een ernstig onderzoek in Suriname ingesteld. De uitslag was van dien aard, dat, zoowel de Minister van Koloniën, als de Gouverneur-Generaal van Indië, verklaard hebben, overtuigd te zijn, dat in Suriname voor eene behoorlijke naleving der werk-overeenkomsten wordt gewaakt.

De voorstellingen in de Indische pers zijn derhalve ongegrond, en het verheugt het Bestuur, dat ook in deze zaal daartegen protesten opgaan.

De gedelegeerde verklaarde verder, dat het bestuur zou overwegen, wat zou kunnen worden gedaan, om aan die onjuiste voorstellingen een einde te maken.

In diezelfde zitting leed het bestuur een échec, toen bij de behandeling der verordening, tot wijziging van de artikelen 6 en 7 der tariefverordening voor de kolonie, een amendement werd aangenomen, dat door den gedelegeerde, den administrateur van financiën, voor het bestuur onaannemelijk was verklaard.

Bij dit amendement was voorgesteld, dat geen ambtenaren benoembaar zouden zijn, tot de commissie van taxatie, in tegenstelling met het bestuursvoorstel, waarbij het voorzitterschap al reeds ambtshalve aan den administrateur van financiën werd opgedragen.

De heer Continho, die het amendement indiende, betoogde, dat de wijze van samenstelling der commissie van taxatie, twintig jaar lang geen reden tot klagen had gegeven. Eerst in 1907, toen de gouverneur het ambtelijk element in de commissie bracht, ontstonden er klachten, die de Staten deden aandringen, op eene andere samenstelling.

Den 7den Januari had te Paramaribo een indrukwekkende gebeurtenis plaats, toen, ten overstaan van verschillende autoriteiten, het monument werd onthuld, dat door de Britsch-Indische immigranten werd opgericht, ter eere van den oud-agent-generaal voor de immigratie, Mr. G. H. Barnet Lyon.

Nadat door den agent-generaal voor de immigratie van Drimmelen, in eene toespraak het gewicht van het feit was uiteengezet, werd het gedenkteeken door een Hindoesch meisje, op uitnoodiging van den spreker, onthuld. Het gordijn viel, en nu vertoonde zich het sprekend gelijkend borstbeeld, van Mr. Barnet Lyon, uitgevoerd in carrarisch marmer, op een voetstuk, eveneens van marmer, waarop in gouden letters eene inscriptie, ter vertolking van de waardeering, en dankbaarheid, der Britsch-Indische bevolking van Suriname.

Onmiddellijk na de onthulling, traden Britsch-Indische meisjes, in Hindostantsch costuum, met zijden omslagdoeken en kostbare sieraden aan hoofden en armen, en sandalen aan de voeten, naar voren, om een bloemenhulde te brengen. Ook eenige Surinaamsche jonge dames, hechtten kransen aan het monument, onder wie de dames J. van Ommeren, E. Bueno de Mesquita, L. Heilbron, Morpurgo, H. Lesenberg, Putscher en Lionarons, werden opgemerkt.

Middelerwijl beklom de heer Rampersad, secretaris van het Britsch-Indisch comité, het spreekgestoelte, om in de Hindostansche taal, zijne landgenooten die in groote getale waren toegestroomd, toe te spreken. Zijne rede, waarin hij, als tolk van de gevoelens zijner landgenooten, zijn dank uitsprak voor hetgeen, zoowel het bestuur als de opvolgende agenten-generaal, voor de Britsch-Indiërs hadden gedaan, om het hun, in dit land hunner vestiging, mogelijk te maken, een nieuw tehuis te vinden, besloot met een vierdubbelen heilwensch, waarin het Djai, djai, sri Maharani Wilhelmina, de eerste plaats bekleedde.

Op geestdriftige wijze werd door de saamgestroomde Britsch-Indiërs met deze heilwenschen ingestemd. Nog vóór Rampersad's redevoering ten einde was, had zich eene deputatie van Britsch-Indiërs, met kleurige vlaggen en nationale muziek, al zingende baan gebroken en stand genomen bij het monument. De ceremoniën werden nu eenigszins verward. Wij meenden op te merken, dat de agent-generaal en de vertegenwoordiger van den gouverneur werden bestrooid met bloemen en rijst, als symbolen van toegewenschten voorspoed en welvaart. Chineesche immigranten, die van hun kant blijk van belangstelling wilden geven, schoten een donderend vuurwerk af.

Te midden dezer verwarring, nam de heer Lachmansing, voorzitter van het comité, het woord, om de aanwezigen te bedanken voor hunne tegenwoordigheid, en het monument, namens de Britsch-Indische bevolking, aan te bieden aan het gouvernement, dat zich bereid verklaard heeft, het onderhoud op zich te nemen. De heer agent-generaal daartoe gemachtigd, nam het beeld namens het bestuur der kolonie, over.

In den loop van den morgen, werd door het Britsch-Indische comité, een telegram van hulde gezonden, aan Mr. Barnet Lyon, die zich te 's-Gravenhage bevindt. Dit telegram werd weldra gevolgd door een telegram van gelijke strekking, gezonden door niet-Britsch-Indische inwoners der kolonie.

In den avond wordt het feest besloten met 'n partij op Combé, waartoe de Britsch-Indiërs, ook Chineesche en Javaansche immigranten, hebben uitgenoodigd. Ook verscheidene notabelen zullen er een kijkje nemen.

Van Vreemde Koloniën.

Een kasoemba-hol.

Onder dit opschrift treffen we in de *Times of India* de beschrijving aan van een opium-spelonk te Bombay. In Engelsch-Indië bestaat geen opium-monopolie, „dat de bevolking vergiftigt", maar des niettemin is er het opium-verbruik in ruimen kring verbreid.

„Loopt eens langs een der groote hartaderen van de stad", heet het in die beschrijving, „en ge zult aan de Oostzijde van de straat, 'n huis met twee verdiepingen ontwaren, dat de kenmerken draagt, van jarenlange verwaarloozing en verval. Gaat de lage deur binnen en slaat dan rechts af en gij bevindt u op een kwalijk-riekend portaaltje met een krakende trap in een hoek, zoo duister dat ge onwillekeurig visioenen krijgt van een moordenaar, die u daar staat op te wachten. Na een oogenblik aarzelens gaat ge de trap op, die onder de voeten buigt en kraakt; iets, waarschijnlijk een kat, loopt u tusschen de beenen door en doet u bijna het evenwicht verliezen; ge steekt uw hand uit, om u vast te houden, en uw vingers beroeren het nagenoeg naakte lichaam van een inlandschen arbeider, die hier in een nis, wie weet voor hoe weinig, een slaapplaats heeft gehuurd, om er te rusten na vermoeiende dagtaak, met de kans, om, als hij zich in den slaap wat te veel beweegt, de trap af te rollen.

„Ten langen leste werpt een half geopende deur op de tweede verdieping een lichtstreep op uw pad, en de deur verder openend, en die binnen tredend, bevindt ge u in een lage vierkante ruimte, met twee ramen, die op de straat beneden uitzien. De vloer is bekleed met goedkoope „dadelblad-matten", en een verschoten, veelkleurige „churri"; vuil-witte kussens zijn tegen den muur, onder de vensters, gedrukt; en enkele lessenaar achtige vierkante doozen, staan voor de kussens in het vertrek, waar 20 tot 30 Mohamedanen van Bombay en Goedjerat, Hindoes en één of twee Vaul-i-Bohras, de geregelde bezoekers van den „Kasoemba-salon", zich ophouden.

„Er is ook een vrouw in het vertrek, 'n lid van de lichtzinnige categorie van vrouwen, die nu trouw een oudachtigen Lothario verzorgt en hem thans een kopje sago-melk gruel toedient, wat zulk een lekkernij is voor opiumeters, terwijl de andere bezoekers onder elkaar praten, met die bovennatuurlijke plechtigheid, welke uit het opium-gebruik voortspruit, en nu en dan een woord wisselen met den welgedanen waard met zijn witte muts en zijn met henna gekleurden baard.

„Elke gast heeft een glaasje opium water voor zich, dat hem wordt geschonken uit de groote Chineesche kruik, die de waard onder zijn berusting heeft, en elk glaasje wordt met een pie betaald. Sommigen drinken één, anderen twee, en sommigen ook weer drie of meer, maar als regel beperkt de Kasoemba-drinker zich tot twee glaasjes, beschaamd om zelfs tegenover een broeder-drinker of Tiriyaki het juiste quantum, dat hij verbruikt, te bekennen; terwijl enkele weinigen, door langdurig gebruik in staat gesteld dat te verdragen, wat meer betalen voor een krachtiger oplossing. Wanneer de glazen leeg zijn, wordt om dessert geroepen, want de opium-drinker moet altijd zijn „kharbhanjan" of „verdrijver van den bitteren smaak", hebben; en de waard laat zoeternijen, vruchten, of sago-gruel (khir), als anderszins, aanrukken, naar den smaak van zijne gasten.

„Nauwelijks is het dessert afgeloopen, als 'n oud-achtig Mahomedaan, in lompen gehuld, uit de groep te voorschijn treedt, en zijn keel schrapend om de aandacht te trekken, een bloemrijke inleiding tot zijn voordracht ten beste geeft. Hij noemt zich den Dastan Sjah, eigen broeder van den „Sammar", of sprookjes verteller van Arabië, en den Sjayir van Perzië of Kaïro, en zijn verhalen discht hij op zangerigen toon op, uit de Duizend en één-Nacht, of de legenden, betreffende de groote helden van den Islam, het geheel doorspekt met aanhalingen uit de Perzische dichtkunst.

„Zoo doet de Dastan Sjah zijn gehoor den tijd zoek brengen tot 8 uur 's avonds, wanneer de club opbreekt en de verwelkte Aspasia haar gebrekkigen Pericles de trap afhelpt naar buiten, in den nacht. Voor dat het gezelschap vertrekt, geeft ieder een pie voor den sprookjes-verteller, die op die wijze een veertig pie per dag verdient, en dan, na een afscheidsgroet aan den waard, verlaten de lieden het huis, op weg naar hunne woningen. Wanneer wij de trap afgaan, ditmaal ten onzen behoeve verlicht met een stervende kokosolie-lamp, zien we den Mahratta-werkman nog steeds in diepen slaap, droomende wellicht van zijn land in het verre Dekkan."

* * *

Tin op Malakka.

De Straits Budget meldt, dat in 1907 431.386 picols tin uit Perak werden uitgevoerd, 273.900 picols uit Selangor, en 75.154 picols uit Negri-Sembilan, d. i. resp. 4.522 picols minder, 5276 picols meer, en 2411 picols minder dan in

het jaar te voren. Van Pahang waren de cijfers nog niet bekend. Genoemd blad is niet al te optimistisch gestemd ten aanzien van de toekomst der tinmijnen op Malakka en schreef dienaangaande het volgende:

„Wanneer de chef van den dienst voor het mijnwezen in de Gefedereerde maleische staten, zijn officiëel verslag voor het eerste kwartaal van het loopende jaar zal moeten opmaken, wacht hem een treurige taak, indien de depressie in de tin-industrie aanhoudt. Wij houden het niet met die pessimisten, die gelooven, dat Malakka het meeste, wat het had, al gegeven heeft, en dat de opbrengst van het metaal in de toekomst beperkt zal zijn, daar nog dutzende acres moeten worden ontgonnen, en in die mijnen, die, reeds jarenlang ontgonnen worden, het hulpmiddel der moderne machines nog moet worden toegepast. De toestand van de tin-markt sedert het begin van den winter, heeft geen juist beeld gegeven van den werkelijken toestand van de industrie, dank zij den niet-scrupuleusen spelers, die er op uit waren, om te profiteeren van de tegenslagen van anderen in de crisis-tijden. Velen hunner wisten van de tin-opbrengst heel niets af, en gaven er ook nog veel minder om, zoodat, wanneer de uitwerking van hun speculatie hun aan het verstand wordt gebracht, dit hun de wenkbrauwen wel eens bedenkelijk zal doen fronsen. Selangor alleen in het oogvattend, weten niet velen, dat in de laatste maanden bijna honderd mijnen zijn gesloten en vele duizenden koelies werkeloos zijn. Te Soengei Besi, zijn nu 27 mijnen gesloten en 4000 koelies buiten werk gesteld; te Petaling hebben 11 mijnen met 1900 koelies op de werklijsten het werk gestaakt, en te Rawang zijn ook 11 mijnen, met vele duizenden koelies, op de werklijsten gesloten. Gelijke verhalen hoort men van Ampong, Kepong, Serendah, Soengei Way, Kantsjing, Salak, Serding en andere plaatsen. Het totaal aantal koelies voor wie 11 Januari l.l., geen werk was, bedroeg 31. 977. Verleden jaar gaf de opbrengst aan tin voor Selanggor, een vermeerdering bij 1906 vergeleken, met 5276 picols aan; het zal velen benieuwen, wat de cijfers voor dit jaar zullen aangeven.

* * *

Indo-China.

Het aftreden van den heer Beau, schreef de Straits-Budget, als gouverneur-generaal van Indo-China, waarvan zoolang reeds werd gewaagd, is nu aan geen twijfel meer onderhevig. De Opion van Saigon verzekert op goed gezag, dat de gouverneur generaal den 7den Februari van Saigon naar Frankrijk zou vertrekken voor een welverdiende rust, en in afwachting eener benoeming tot gezant hier of daar. Het naderend vertrek van den gouverneur-generaal leent een ongewone belangrijkheid aan de rede, waarmede hij de zitting van den Conseil Supérieur te Pnom Penh, den 20sten December l.l., opende. De Raad zelf heeft een vaste officiëele meerderheid, zoodat er voor de niet-ambtelijke leden weinig te doen valt. Het debat over het budget in 1908, toonde dit duidelijk genoeg. De gouverneur-generaal zeide den leden dat daar de ramingen door den minister van koloniën waren goedgekeurd en bekrachtigd, de Raad het budget had goed te keuren, zooals het was aangeboden. De gouverneur-generaal verzekerde den Raad, dat het den Indo-Chineezen niet paste, zich te beklagen over de belasting, daar de belastingdruk in Siam veel zwaarder was, wat evenwel niet weg kon nemen, dat verscheidene niet ambtelijke leden, verzet aanteekenden, tegen de buitensporige belasting in de kolonie. De minister van koloniën is zeer voor bezuinigingen en hij gaf last, het evenwicht in de begrooting van 1907 te herstellen door vermindering der uitgaven. Bezuiniging wordt openlijk erkend als het motief om het Europeesche element in de verschillende diensten, op groote schaal door het Inlandsche element te doen vervangen. De heer Beau stond op minder vasten grondslag toen hij de instelling van vert. lichamen bepleitte in den geest van beraadslagende vergaderingen of parlementen — een denkbeeld lijnrecht in strijd met Inlandsche traditiën om dat land, waar men nooit heeft geweten van parlementaire instellingen. Met zulk een vergadering is juist een proef genomen in Tongkin, waar zij enkele dagen duurde, en zij heeft wat nuttig werk kunnen doen, maar de tijd was te kort voor eenig ongeluk. Het motief, om den Tongkineezen een soort van parlement te geven, waarom ze nooit gevraagd hadden, is er zuiver één van theorethischen aard — men meent, dat een Fransche kolonie moet voorgaan in den liberalen geest van onzen tijd. Zoo kort de zitting ook was, duurde ze toch lang genoeg om gevaarlijke denkbeelden te doen opkomen in den geest der Inlanders, die zich met de vreemde overheersching niet al te best kunnen verzoenen. Mannen van ondervinding wezen er op, dat het nu geen tijd is, om aan theoretici de vrije hand te laten, ten aanzien van het politiek geëxperimenteer. De overheerschende toon in de inlandsche bladen is van opruienden aard en opruiende geschriften, waarin de bevrijding van het land van de vreemde heerschappij met de hulp der Japanners wordt bepleit, worden in het geheim in wijden kring verspreid. De materieele achteruitgang van het volk onder het huidig belastingstelsel, is ook een faktor, waarmede rekening moet worden gehouden. De toestand in Tongkin is ernstig genoeg, maar er zal geen reden zijn, voor ernstige ongerustheid, zoolang practische bestuurders en geen theoretici, zich aan het hoofd van het bestuur bevinden.

* * *

Van Manilla.

Er is weer een nieuwe politieke partij in de Philippijnen verrezen, de Partido Popular Nacionalista, die onlangs een receptie gaf ter eere van den gouverneur-generaal, waarbij deze in eene rede te kennen gaf, dat het bestuur der kolonie er over dacht, om, nu het particulier initiatief zich niet geneigd toonde, om de zaak eener landbouw-krediet-bank voor de kolonie ter hand te nemen, zich daar zelf voor te spannen.

Onder de bezoekers van Manilla wordt melding gemaakt, van den heer Kerbert van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië, die in opdracht heeft, volgens de Manila Times, om zich op de hoogte te stellen van het gebruik op de ondernemingen van bosch-exploitatie in de Philippijnen, van stoom voor het splijten van het hout.

Den Sultan van Siak zal men te Manilla tevergeefs wachten. Aan Zijne Hoogheid was door het comité, van het, in deze maand te Manilla te houden carnaval, de uitnoodiging gericht, om het feest met zijne tegenwoordigheid te vereeren; maar de sultan heeft zich om gezondheidsredenen geëxcuseerd.

* * *

John Chinaman.

Er is in China, met name in de provincie Tsokiang, heel wat te doen geweest over een aan een Engelsch-Chineesche maatschappij verleende concessie, voor den aanleg van een spoorweg in die provincie, en dit met nog andere zaken gaf den Chineezen in die buurt aanleiding er over te denken, een boycot van Engelsche goederen, op touw te zetten. Dadelijk waren te Singapore enkele Chineezen gereed, om aan die pogingen steun te verleenen, door naar Peking en Sjanghai telegrammen van goedkeuring, te zenden. Reeds had de Straits Budget hierop gewezen, maar het kwam daar nog eens op terug, om het volgende op te merken:

„Het kan den lieden niet sterk genoeg worden ingeprent, dat het hier een Engelsche kolonie is — en geen provincie van China, dat verkeerde Chineesche denkbeelden hier in deze haven niet de overheerschende mogen zijn; en dat die vreemdelingen, die de zijde der anti-vreemdelingen in hun land kiezen en daarom mee willen doen, altijd kunnen worden teruggezonden, zoodra het blijkt, dat hun tegenwoordig hier in strijd is met de Britsche belangen. Wij vertrouwen dat Zijne Excellentie de gouverneur, onze waarschuwing niet heeft noodig gehad, om te doen wat vereischt is. Hij kan verzekerd zijn van den steun der heerschende gemeente, ten aanzien van elke maatregel, dien hij noodig acht om te voorkomen, dat de kolonie een centrum wordt van een aan den Engelschen handel openlijk vijandige propaganda.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Onze Indische finantiën.

Nieuwe reeks Aanteekeningen, door E. DE WAAL. — Onze betrekkingen met, en andere aangelegenheden omtrent, Noord-Borneo. Naar 't handschrift uitgegeven door **E. A. G. J. van Delden** (Met Voorwoord van **G. P. Rouffaer.**) 's Gravenhage, Martinus Nijhoff. 1907. 8o.

Met dit pas verschenen deel is de Waal's onvoltooid standaardwerk over de Indische finantiën afgesloten. De deelen 1—VII verschenen tusschen de jaren 1876—1884, en het VIIIe in Sept. 1907; in het voorwoord van dat deel VIII heeft men kunnen lezen, welke redenen hebben genoopt tot de niet-bijwerking van den uit den aard der zaak eenigszins verouderden oorspronkelijken tekst van De Waal-zelven. Dit bezwaar — als men het zoo noemen mag — geldt voor het thans verschenen deel niet, aangezien de inhoud eigenlijk niet aan den titel beantwoordt, doch „éene doorloopende studie bevat over het leven en de daden van James Brooke op Noord-Borneo" (Serawak), gelijk de schrijver van het voorwoord, de heer G. P. Rouffaer opmerkt.

Dit werk van De Waal heeft ontegenzeggelijk groote historische waarde, en het verdient waardeering, dat de heer Van Delden zich over zijn papieren nalatenschap heeft ontfermd en de ontcijfering, het voor de pers gereedmaken, van 't handschrift heeft aangedurfd. Dat daaraan groote moeilijkheden waren verbonden, bewijst het toegevoegde facsimile, een brokstuk van De Waal's oorspronkelijken tekst voorstellend.

* * *

Proeve omtrent schaduw-cultuur met Deli-tabak op Sumatra's Oostkust, door Dr. F. W. Hunger. Batavia, G. Kolff & Co. 1907. gr. 8o.

Dit werk is uitgegeven als No. 3 der „Mededeelingen uitgaande van het Departement van Landbouw" — welk seriewerk een vervolg is op de vroeger verschenen „Mededeelingen van 's Lands Plantentuin" — en bevat het verslag van een in 1903 genomen proef. Oorspronkelijk verscheen deze verhandeling in de Fransche taal in de „Archives du Musée Teyler", Série II, Tome X, slechts de toegevoegde tabellen ondergingen eenige verbeteringen.

De slotsom, waartoe schrijver komt, is, dat aan de schaduw-teelt van tabak verschillende voordeelen zijn verbonden, maar dat de enorm hooge kosten, welke deze soort teelt met zich medebrengt, een groot bezwaar zijn voor de invoering. „Het vele leergeld, dat in Amerika betaald is moeten worden kan den Deli-planter in deze tot voorzichtigheid stemmen."

* * *

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 9. November 1907.

Baron W. A. van Asbeck, tijdelijk houtvester te Paramaribo, schrijft in dit nummer een artikel over *Hevea guyanensis* in Suriname, waaruit o. m. blijkt, dat deze nuttige, caoutchouc-leverende boom, in veel grooter hoeveelheid in de kolonie Suriname wordt aangetroffen dan men enkele jaren geleden meende; de eerste persoonlijke ontdekking deed de heer A. H. Berkhout, den 25 Augustus 1903. Een eigenaardig feit is, dat de Indianen den boom ook kenden — onder den naam Mapalapa —, doch er alleen naar zochten om de zaden voor het maken van halssnoeren voor vrouwen en kinderen. Verder geeft de heer Van Asbeck eene beschrijving van de Hevea en een overzicht van verschillende aftappingsproeven.

De heer *W. Versluys* heeft het over de *cultuur van dividivi*; zeer behartenswaardige wenken inderdaad, welke de planters op Curaçao zich ten nutte kunnen maken; achtereenvolgens bespreekt hij het verkrijgen van plantmateriaal, het aanleggen van een aanplant en de ziekten, die het gewas teisteren.

* * *

Een boekje over Onze Oost voor hen die er niet geweest zijn, door J. H. en A. B. Amsterdam, S. L. van Looy, 1907 (volgens den binnentitel 1908). 8o.

In het „Woord vooraf" van het hoofdbestuur der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen wordt gezegd, dat tot de uitgave van dit „werkje" in overleg met de Vereeniging „Oost en West" is besloten. Uit den aard der zaak kan dus over den inhoud en de daaraan toe te kennen waarde in het *orgaan* van „Oost en West" dezerzijds niet in beschouwingen worden getreden. Dat het boekje zal strekken tot vermeerdering van belangstelling in, en tot verbreiding van juistere denkbeelden omtrent onze Oost, gelijk de schrijvers — beiden in alle opzichten kenners van Indië — als hunnen wensch kenbaar maken, behoeft echter geen betoog al ware 't slechts om den zeer geringen prijs, waartegen het — dank zij de goede gewoonte van voornoemde Mij. — algemeen verkrijgbaar is gesteld. In den regel toch schrikken de hooge prijzen der over Indië handelende geschriften het groote publiek af.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. De aflevering van October 1907 bevat de navolgende opstellen: Recente bemestingsproeven met kalkstikstof en andere stikstofhoudende meststoffen, door Brandts Buys. — Iets over Burbank en zijn werk, door denzelfden. — Het Eeuwfeest der Stoomvaart, vervolg, door Noach. — Cuba. — Djati-markt en Productenmarkt over November 1907.

* * *

De Indische Mercuur van 4 Februari 1908,

bevat ten eerste eene bespreking door *Dr. v. Gorkom* van het kort geleden verschenen *Jaarboek van het Departement van Landbouw;* vervolgens een artikel van *H. Berkhout: Deboschexploitatie uit een handelsoogpunt,* eigenlijk een résumé van het werk van A. Mathey getiteld: Traité d'exploitation commerciale des bois. Daarop volgt een overzicht der rede van den heer *J. C. Boot* waarmede hij zijne lessen als privaat-docent aan de Technische Hoogeschool heeft geopend, getiteld *De suikerindustrie op Java;* en een aandachtvragend aan de Loc. ontleend opstel: *Sabang en Singapore,* waarin de schrijver tot de conclusie komt, dat „Sabang nog eene vrij flinke handelshaven kan worden en ook een vrij flink kolenstation, doch dat het nimmer Singapore ter zijde zal kunnen streven, noch als handelshaven noch als kolenstation." Eindelijk geeft dit nummer van de Mercuur een artikel over Theehandel in Zuid Afrika; Katoencultuur in Palembang en verder de gewone rubrieken, als: Kultuurberichten, Financieele Berichten en Verslagen enz.

* * *

De Gids. Februari 1908.

Eenige maanden geleden verscheen van de hand van Mr. N. P. van den Berg een werk: Munt-, crediet- en bankwezen, handel en scheepvaart in N.-Indië, Historisch-statistische bijdragen. Dit werk geeft *Mr. C. Th. van Deventer* in genoemd Gidsnummer stof tot een artikel: *Indische feiten en cijfers,* waarin hij o. a. zegt, dat Mr. van den Berg's boek een schat van historische wetenswaardigheden en statistisch-economische gegevens bevat, doch dat het in enkele opzichten onvolledig is, slechts „te verklaren uit de te groote bescheidenheid van den auteur. Daardoor toch deed hij niet genoeg uitkomen, welk een grooten en heilzamen invloed hijzelf gehad heeft op den loop der gebeurtenissen tusschen de jaren 1860 en 1890, voor zoover die met het Indische munt-, bank- en credietwezen verband hielden. Nadat de heer Van Deventer eenige voorbeelden van dien invloed van Mr. van den Berg heeft aangetoond, eindigt hij met het mooie slot: „Zoo eert dit boek den schrijver door wat er in staat en door wat er niet in staat."

* * *

Weekblad voor Indië, 5 Januari 1908.

In een vervolg-artikel:

Indo-Nederlanders naar Holland, bepleit *Dr. A. A. Fokker* de wenschelijkheid der oprichting van een internaat in een onzer universiteitssteden, liefst te Amsterdam, voor Javanen, die voor meerdere ontwikkeling naar Holland worden gezonden; tegenwoordig tracht men die Javanen te „verontjavaanschen"; de Javaan verleert in Holland zijn „javaanschap", meent schr., en zegt o. m.: Een vereuropeesching, zooals sommigen — neen velen! — thans voor hen schijnen na te streven, is een onding, een misgeboorte. De grondgedachte van Dr. Fokker is: de in Nederland studeerende Javanen te vereenigen, bij elkaar te houden onder één dak als 't ware, opdat ze door onderl. verkeer niet te veel onder den invloed der Europeesche samenleving geraken, m. a. w.: Javaan blijven, *in de eerste plaats.*

In de rubriek *„Bekende Indische tijdgenooten"* geeft de redacteur een biographie (met portret) van den heer *H. C. Prinsen Geerligs,* den bekenden schrijver op het gebied van suikerindustrie. Het „Archief voor de Java-Suikerindustrie", een tijdschrift, welks inhoud zoo belangrijk wordt geacht, dat verscheiden vreemdelingen Nederlandsch leerden om er kennis van te nemen, heeft de meeste van Prinsen Geerligs' verhandelingen herberg verleend, zegt de biograaf in zijn enthousiastisch gesteld artikel.

De uitbarsting van de Piek van Ternate, in den nacht van 17 op 18 November 1907, wordt beschreven door *H. M. Meilhuizen—Hazeu;* een aantal goedgeslaagde kiekjes van dien berg zijn aan den tekst ter verduidelijking toegevoegd.

Verder vindt men in dit nummer een waardeerend artikel gewijd aan den benoemden resident van Banjoemas, den heer *H. G. Heyting,* die in zijn vorigen rang van ass.-resident vooral op den voorgrond is getreden als leider der emigratieproeven van Javaansche gezinnen naar de Lampongs in het jaar 1905.

Ten slotte vraagt nog de aandacht een opstel van den controleur — en schrijver — *J. E. Jasper* getiteld: *Geveinsde oneerbiedigheid bij de volken van Celebes,* waarin men een aardig idee krijgt van het Makassaarsche en Boegineesche volkskarakter.

* * *

Het **Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin** (aflevering No. 10 van 1907), bevat een uitvoerig en keurig geïllustreerd opstel van *Prof. Dr. W. Volz* in Breslau over: *Die Battak-Länder in Zentral-Sumatra.* De schrijver kent de Bataklanden uit eigen aanschouwing en is daardoor tot oordeelen alleszins bevoegd, niettemin lijkt zijne uitspraak: „der Battaker übertrifft den schlaffen und indolenten Malaier an Intelligenz und Regsamkeit weit, übertrifft auch den Javaner"... u. s. w. wel aan tegenspraak onderhevig. Vooral de Sumatraansche Maleier betoont zich in den regel weinig indolent en slap, terwijl intelligentie hem evenmin ontzegd kan worden.

* * *

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Het Februari-nummer geeft een blijkbaar met kennis van zaken geschreven artikel: Das Koppensnellen — de Duitscher weet het woord blijkbaar niet te vertalen — auf Nias, door den Rijnschen zendeling E. Fries. Hoewel schrijver voor zijn gegevens ook gebruik heeft gemaakt van verschillende gedrukte bronnen, o. a. het „wertvolle Buch des holländischen Missionars A. C. Kruyt, het Animisme in den Indischen Archipel", is zijne interessante studie klaarblijkelijk in hoofdzaak op eigen waarnemingen gegrond.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Crt. van 7 Jan. '08.

Civiel Departement

Ontslagen: wegens ziekte, eervol, de gewezen onderwijzer 3e kl. E. H. G. Windt; op verzoek eervol, de onderwijzer Oesoep bin Brahim en den controleur B.B., E. F. O. Messchaert.

Benoemd: tot secretaris van den gemeenteraad van Magelang L. M. P. B. Braun; tot adj.-houtvester 2e kl. bij het boschwezen D. de Vries Reilingh, A. J. W. Visser, H. F. Adriaans, J. B. H. Bruinier, J. L. P. Zonda ., Herrebrugh en J. E. van den Benden;

bij den raad van Justitie te Medan: tot president Mr. E. Kruseman; tot off. van Just. Mr. H Rahder; tot lid Mr. P. H. Schneider, Mr. Ch. J. D. Herman en Mr. J. F. A. M. Buffart; tot griffier Mr. H. Maten;

tot voorzitter van de Landraden te Medan en Bindjei Mr. P. W. Filet; tot controleur B.B., P. J. F. D. van de Rivière, ambtenaar op nonactiviteit; wordt geplaatst in de residentie Bali en Lombok; tot onderwijzer 3e kl. te Gombong P. A. Andries sen.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol, met behoud van recht op pensioen, de off. van gezondheid 1e kl. J. N. Blonk.

Bevorderd: tot luit.-kolonel bij de infanterie, majoor J. Hildering.

Gesteld: op nonactiviteit, de majoor J. B. Snepvangers; van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor der art. G. H. Knoop; naar Banjoe-Biroe de majoor G. C. A. Dijk.

Benoemd: tot havenmeester te Padang E. A. Kuchlin, thans te Makasser; te Makasser J. U. Bonjer; voor de Koetei-rivier met hare mondingen J. M. W. Ochsendorf, thans te Belawan-Deli.

* * *

Uit de Javasche Courant van 10 Jan. 1908.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol, de gewezen klerk op het ass.-res. kantoor te Bodjonegoro L. V. A. van Mourik.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. de ambtenaar F. J. P. Storm van 's-Gravesande.

Benoemd: tot tijd. secretaris van het gouv. Sum. Westkust G. A. N. Scheltema de Veere, thans secr. der res. Pad. Bovenlanden; tot lid bij den gewestelijken raad van Bantam R. A. van Santen; tot voorzitter van de Landraden te Padang-pandjang, enz. (Sum. Westkust) Mr. P. N. van der Stok; idem te Fort de Kock enz. Mr. H. G. P. Duijfjes; tot tijd. idem te Kediri Mr. O. van Bockel; tot griffier van de Landraden te Padangpandjang enz. J. W. van der Heijde; te Fort de Kock enz. H. R. Davies; bij de rapat te Manindjau W. U. Ros; tot tijd. ondervoorzitter van de Landraden te Magelang en Temanggoeng Mr. J. C. L. Cambier; tot buitengewoon voorzitter bij den Landraad te Cheribon Jhr. Mr. H. J. van Vierssen Trip.

Ontslagen: eervol, de wedono van Panjeredan, Raden Nata Koesoema; als lid van den Landraad der Stad en Voorsteden van Batavia, Raden Batin te Saparoea Abdoel Madjid Pattisahusiwa.

Benoemd: tot Inl. off. van Just. bij den landraad der stad en voorsteden van Batavia Raden Ba'in Djajanegara;

tot 1en klerk bij het Dep. van O. E. en N. A. J. W. Tehupuring; tot hulponderwijzeres mej. H. Smissaert te Tjandi en mej. D. J. Grondijs te Batavia; tot 1en klerk bij het Dep. van gouvernem.-bedrijven W. A. Lohn.

Militair Departement.

Verleend: zes maanden verlof naar Europa aan den kapitein der inf. J. J. Romswinckel.

Benoemd: tot mil. commandant der Lampongsche districten de kapt. der inf. W. Beijerinck.

Ontslagen: eervol, de havenmeester te Batavia P. Posthumus.

* * *

Uit de Javasche Courant van 14 Jan. 1908.

Civiel Departement.

Gesteld: ter beschikking van den dir. van B.B. de burgerlijke ambtenaar P. J. Pijnacker Hordijk.

Benoemd: tot referendaris ter Alg. Secretarie de hoofdcommies F. A. Mullemeister; tot opzichter 1e klasse bij den Waterstaat enz., de ambten. op nonactiviteit J. D. Th. Brunet de Rochebrune; tot commies op het residentiekantoor te Menado W. A. Lang; tot lid van den gemeenteraad van Magelang A. H. J. G. P. Scheepens; tot lid van den gew. raad van Besoeki M. Sanders; tot lid van den Raad van Justitie te Batavia Mr. W. Boekhoudt; tot advocaat en procureur bij het Hoog Gerechtshof van N.-I. Mr. H. Mangelaar Meertens; bij de Algemeene Rekenkamer tot 1en commies G. L. van Minos; tot 2en H. J. Verleije; tot 3en W. Eduard;

tot Inl. off. van Just. in het regentschap Batang Raden Soemodiredjo.

Ontslagen: eervol, op verzoek, de gewezen ass.-wedono van Gandoesarie Mas Prawirohardjo.

Ontheven: van zijne waardigheid: het hoofd van het landschap Noordelijk-Beneden-Tamiang, Tongkoe Radja Bandahara.

Bepaald: dat het bestuur aldaar voorloopig blijft opgedragen aan Tongkoe Radja Silang.

Benoemd: tot onderwijzer 3e klasse te Buitenzorg P. van der Vlies; tot 1en klerk op het ass.-res.-kantoor te Salatiga A. Neyhof; tot agent van de Wees- en Boedelkamer te Semarang, voor de afd. Klaten, P. C. Legrand.

Militair Departement.

Hersteld: in activiteit, de majoor J. B. Snepvangers en geplaatst bij het 20e bataljon

Ontheven: eervol, uit zijne betrekking van directeur der mil. pupillenschool te Gombong de kapit. C. A. Meulemans.

Benoemd: als zoodanig de kapt. C. F. v. Baak.

Gesteld: op nonactiviteit de majoor-intendant J. B. Plas.

Geplaatst: bij het korps maréchaussée in Atjeh de 1e luit. E. G. Muller; bij het 17e bat. de 2e luitenants W. Stevels en J. van der Zee, uit Nederland aangekomen.

Belangrijke besluiten of ordonnantiën in bovengemelde Javasche Couranten.

De Gouverneur-Generaal heeft bepaald — dd. 31 Dec. 1907 — dat de invoer van zout niet uit de Gouvernements pakhuizen afkomstig, in streken buiten het gebied, waar het zoutmonopolie werkt, voor industrieële doeleinden tegen betaling van 't verschuldigd invoerrecht alleen is toegelaten in de door den Gouv.-Gen. voor dien aanvoer aangewezen havens, onder voorbehoud, dat het zout vooraf op kosten van den invoerder en ten genoege van den eerstaanwezenden ambtenaar der in en uitvoerrechten en accijnzen, door vermenging met vreemde bestanddeelen voor de consumptie onbruikbaar wordt gemaakt.

Verder dat hij — de Gouv.-Gen. — het noodig acht de bepalingen omtrent wering van Chineesche geheime genootschappen, ook toepasselijk te verklaren op het gouvernement Celebes en Onderhoorigheden (4 Jan. 1908).

Ook zijn door hem, bij besluit van 11 Jan. '08, de bepalingen uitgevaardigd der nieuwe personeele belasting voor Europeanen, met dezen gelijkgestelden en voor Vreemde Oosterlingen vastgesteld; en tevens maakte hij bekend, dat de belasting op de rijtuigen van Inlanders is afgeschaft.

(Javasche Courant van 14 Januari 1908.)

INGEZONDEN.

Antwoord aan den Heer CLOCKENER BROUSSON.

Geachte Heer,

't Zij mij vergund met een enkel woord terug te komen op ons beider schrijven in zake uwe Penkrassen in de *Prins.*

En dan begin ik met een oprecht gemeend *Peccavi* uit te spreken, waar ik U de directe bewering toedichtte dat de Hollanders o. a. gekomen waren om den godsdienst van den Atjeher te vertrappen; erkennend, dat de zin, waarin die woorden voorkwamen, den gedachtengang weergaven van den ex-pretendent-sultan. Verder kan ik echter niet gaan. De voorlichting van het groote publiek blijf ik bedroevend vinden. Want door een terstond volgende vraag aan den Lezer, hoe hij zich wel te moede zou gevoelen, wanneer hij jarenlang was opgejaagd door de *vijanden* * van zijn land en *geloof* * enz., onderschrift U, hetzij dan indirect, dat oordeel van den sultan, als voor ieder ander, in zijn geval verkeerend, van zelf sprekend en rechtmatig.

Daarægen blijft mijn protest „van 5 lange regels druk" mutatis mutandis, gericht. De geschiedenis en de ondervinding beide hadden den Sultan moeten leeren, dat er nimmer sprake van is geweest van vertrappen van den godsdienst der Atjehers. Voor zijn hardleerschheid zou hoogstens als verzachtende omstandigheid kunnen dienen: het van jongsaf speelbal zijn van de priesterpartij.

En nu de opium-kwestie. U vergelijkt *opiumschuiven* en zich met opium *verdooven.* Wanneer U nog eens aandachtig mijn stukje na wilt lezen, zult U zien, dat het woord „opium-schuiven" door mij niet werd gebruikt. Wel sprak ik tot tweemaal toe van *verslaafd* zijn aan opium; (om uw beeld te gebruiken: verslaafd aan den drank = z...pen.)

Ten onrechte verschuift u dus het punt in kwes-ie. Het gaat om het „*wanneer*" en dan blijf ik het „verslaafd zijn" stellen vóór het tijdstip van onder-verping, al moge misschien het misbruik maken an opium daarna nòg een graadje erger zijn ge-worden.

Hoogachtend:

L. J. LEFEBRE.

* Cursiveering is van mij.

ijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; ezagvoerder J. Aarents; van West-Indië naar Am-terdam.

W. Ferguson; A. A. de Wijn; J. Rabel; B. Taas-en; J. B. A. Mistel; L. Vermeulen; J. Sterk; A. an der Linden; mej. E. Vahrmeijer; J. de Quant

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem IV; ge agvoerder P. G. van der Borden; van Amsterdam aar West-Indië, op Vrijdag 7 Febr. 1908.

W. Winkler en echtgen.; mej. P. Smid; mej. M. okal; G. J. Eijbers; F. H. Buillab.

Passagierslijst van het s.s. Vondel; kapt. G. Vis-er; bestemd om te vertrekken van Amsterdam naar atavia, op Zaterdag 8 Febr. 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: H. P. Ch. Hoet-r; E. H. de Nijs Pek; J. C. Neijs; mej. A. C. an der Reest; S. H. Maronier; F. H. Maronier; evrouw A. A. Holkema; A. F. H. van Houte; . H. Jesse en echtg.; mevrouw wed. H. Berg; J. Barnaard; H. J. van Holst Pellehaan; A. eijer; jongejuffr. J. M. H. Punter; J. P. Grootes; . Y. Quitz; W. B. Busse; Timmermans; mej. J. arkhaus; benevens een det. suppletietroepen.

naar Assahan D. W. Asselberghe; L. ter Linden.

van Southampton naar Genua: mrs. C. Dobson.

Te Genua zullen zich inschepen: mevrouw W. . van Leth—Reinders; mej. M. F. Bottaerd; mr. . J. Th. à Th. van der Hoop van Slochteren, evrouw van Waning—Teves; F. W. L. Peterman; B. van Gils en echtg. met 2 kind.; J. Werk-of; T. N. de Charroo van Kempen; mevr A. W. iWebrands; W. H. Luijmes; mej. E. P. van Eij-rgen Southaijens; W. J. Bossart; H. C. Tano-lle; J. L. M. Smool; J. den Hollander en echtg. et 2 k.; G. J. Gerbrands en echtg.; Jhr. B. C. M. M. van Suchtelen; J. G. van Eek en echtg. ourenchel; mejj F. M. Diephuis; J. E. Folkerts kind; mevr. H. F. Clarkson—v. d. Bos; J. P echtg.; L. B. van Staden ten Brink en echtg. B. v. Lammers en echtg. met kind; H. Salo-onson; Jhr. J. de Graeff; J. Visser; L. J. J. A. innemeijer en echtg.; W. Vollemans en echtg. en nd; A. P. Hofschröder en echtg. en kind; C. iets en echtg. en 2 k.; J. Brouwer, echtgen. en k.; mevrouw J. J. van Hoeven—Prins en 2 k.; W. Kuipers; E. W. E. Burger en echtg; H. J. Sunnink; L. Stammeshaus; J. C. van Rossen; . E. A. F. Schoevers; J. Spaich; J. Hop; H. eeman; Az.; mevrouw E. A. Fenter en kind, L. ol; A. J. Ruibing;

naar Belawan Deli J. van Heusden; J. Broek-ijs; B. A. A. Nieuwenhuijzen.

Passagierslijst van het s.s. Koningin Wilhelmina; zagvoerder J. R. de Brouwers; vertrokken van tavia 16 Jan. en aangekomen te Genua 9 Febr.

Te Genua hebben zich ontscheept: H. G. J. van esburgh; P. H. Sluijter; B. Tollenaar; A. ten oeke Hoebetta; H. C. Wins; Mr. J. Schoutendorp Blonk en echtg.; J. C. de Keijzer; J. Zeilstra; J. Oltmans; P. Broek; L. G. R. van Schik; J. Brouwer; P. W. Gervaas; R. J. Prins; W. Tennissen; J. F. Muller;

van Singapore: E. W. van den Berg;

van Sabang: E. Lusz; W. Teeken.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: H. Mau-; M. in de Weg; B. de Jong; J. Bolstra; H. ijboom; P. Welzel; P. Hoogenwerf; A. Goos-s; W. Schipper; C. Remie en echtg.; J. Hi-cker; R. J. H. Peters; W. J. J. Tasse; J. Lem-sa; J. P. C. Serbach; benevens Hr. Ms. troepen schepelingen.